

акцент

на броя

ШАРЛ ПЕРО

Както вече ви обещахме, в най-новата ни рубрика – „Отново в света на приказките“, ще ви представим някои от най-популярните и обичани разказвачи на приказки в света. Ще започнем с един от най-бележитите майстори на перото – Шарл Перо.

За него

Шарл Перо се ражда в Париж на 12 януари 1628 г. в заможна буржоазно семейство. Баща му работи като адвокат в парламента. Шарл е седмото дете във фамилията и има четирима по-големи братя. Най-известният от тях е Клод Перо – бележит архитект и учен (1613-1688).

Шарл учи право в колежа в Бове, където всички са възхитени от бързия му ум и ясната му мисъл. След като завършва, през 1651 г. постъпва в кантората на известен парижки адвокат, но бързо разбира, че юридическата практика не е за него. Това, което го влече, са политиката и най-вече литературата. Така през 1660 г. той създава първата си поема, озаглавена „Огледалото или Метаморфозата на Оронт“, а малко по-късно е отпечатано и произведението му „Стените на Троя“ – яростна критика на подражателите на античните литературни образци.

Ако искаме да осмислим обаче творчеството на Перо, което далеч не се изчерпва с приказки за най-малките, непременно трябва да опознаем бурното време, в което той живее и твори. Във Франция XVII век е векът на Людовик XIV и на класицизма. Античните образци са възкресени като модел

за подражание както в архитектурата, така и в словесното творчество и във всички други изкуства. Влиянието на гръцкия и особено римския класицизъм се усеща навсякъде. Самият монарх по обясними причини също се грижи за поддържането на култа към античността – митологичните сюжети и „копирането“ на древността усилват личните му позиции в обществото. Към края на века обаче господстващият и стигащ до крайности абсолютизъм „идва до гуша“ на голяма част от буржоазията. Стига се дотам, че цялото френско общество се разделя на два лагера. Възниква и става нарицателен спорът между привържениците на древното изкуство и тези на съвременното. В лагера на писателите и поетите този спор намира изява в разделението на творците на две групи. В първата от тях са писатели като Расин, Лафонтен и Боало, а в другата – Шарл Перо и неговите съмишленици. Младият Перо хвърля неимоверни усилия, за да убеди обществеността и колегите си, че за създаване на стойностни произведения не е необходимо да се преработват и преповтарят древните образци, а трябва да се създава съвременна, модерна литература, която да отразява реалността такава, каквато е „днес и сега“.

Не си мислете обаче, че младият господин Перо е седял по цял ден със скръстени ръце в размисли как да убеди опонентите си. Писателят е енергична личност, надарена с многобройни достойнства. От 1654 до 1664 г. например той работи в администрацията на ръководената от брат му – Пиер, финансова комисия по приходите. Година по-късно става главен отговорник и контролиращ поддръжката на кралските имоти (и не се подсмивайте – за времето си това е наистина престижна и най-вече отговорна служба!). Но възходът в кариерата на Шарл не спира дотук. През 1671 г. той е приет във Френската академия на науките. Остава неин член до 1683 г., когато умира Клобер и заместникът му Лувоа изключва Шарл от Академията, отнемайки му всички привилегии. Така Перо изпада в своеобразна немилост, която обаче още повече засилва у него желанието да се противопоставя на всички несправедливости в съвременното му. Бъдещият световноизвестен разказвач на приказки не се притеснява на 27 януари 1687 г., на тържественото събрание на Академията, да прочете „Векът на Людовик Велики“ и с това за пореден път да изрази дълбокото си презрение и нетърпимост към класицизма и властващия абсолютизъм. През 1688-1697 г. Перо съставя крупното си съчинение „Сравнение на древните и новите автори“, с което нанася съкрушителен удар на опонентите си. Всяка свободна минута той използва за творчество, щастлив, че най-накрая е намерил своето място под слънцето.

А къде в цялата история са приказките, ще кажете. Отговорът може да ви се стори познат – в спора за античната литература. За да докаже напълно тезата си, че изкуството трябва максимално да се доближава до реалността, Шарл Перо се заема с нелеката задача да събере и преработи предаваните по това време от уста на уста френски народни приказки. Така през 1697 г. на бял свят се появява първият сборник във френската литература с френски приказки. Под заглавие „Приказки за моята майка гъската или История и приказки с морално съдържание от минало време“ изданието бързо се разпространява, напусвайки пределите на самата Франция и превръщайки се в едно от най-обичаните детски четива по света. Перо преработва и допълва изданието няколко пъти. Докато в първото са поместени само осем истории, във второто са добавени още две и една повест, но по-късно тя е премахната. Така тези забавни, понякога иронични, друг път тъжни приказки достигат до наши дни. Макар и вече да не се възприемат като критика, отправена към някого, те продължават да са предпочитани от малките, а дори и от значително по-големите читатели.

Знаете ли, че...

* Шарл Перо работи не малко години като редактор на речите на Луи XIV, както и на всички речи, произнасяни пред обществото в прослава на могъществото на монарха.

* Писателят работи и като библиотекар във Френската академия на науките.

* От съпругата си Мари Перо има четири деца – една дъщеря и трима сина: Самюел, Шарл и Пиер. Именно под името на Пиер излиза сборникът „Приказки за моята майка гъската“.

* Пиер, синът на Перо, е заподозрян в убийството на съсед на семейството и отнася тежко наказание. Две години по-късно той умира едва 21-годишен.

* Шарл Перо се подписва със собственото си име единствено върху издадения през 1699 г. негов превод на латинския сборник на Фаерн – италиански писател от времето на Ренесанса.

* Перо умира на 75-годишна възраст в дома си.

ПО СЛЕДИТЕ НА ЕДНА МАЛКА ЧЕРВЕНА ШАПЧИЦА

Е, ще кажат някои, малката Червена шапчица си е малката Червена шапчица – всички сме израсли с нея като малки. Да, ама не! Ако си мислите, че сюжетът на приказката се изчерпва с „...и гошъл ловецът и ги спасил.“, много се лъжете!

„Малката червена шапчица“ със сигурност е една от най-старите и най-популярни приказки за деца в света. И като такава се радва на хиляди интерпретации. Ако се заровите в тях, с изненада ще откриете, че някои са ужасяващи и дори отвращаващи! И далеч не са предназначени за „най-малките“.

В една от най-старите версии на приказката например вълкът изяжда бабата до половина, като оставя „втората ѝ част“ за по-късно. В друга пък, също популярна в миналото, интерпретация бабата е сготвена, а кръвта ѝ запазена в шише над камината. Когато Червената шапчица пристига, тя изяжда предложеното от предрешения вълк ястие и изпива питието, без да знае, че това всъщност е любимата ѝ баба.

Има и „по-смекчени“ варианти – малкото момиченце е предупредено от животно помощник, най-често птиче, което се обръща към него с думите: „Цвър-цвър, ти ядеш месото на майка си и пиеш кръвта ѝ“ (тук образът на бабата е заменен с този на майката) или котка – „Мяумяу, мръсница е тази, която яде плътта и пие кръвта на баба си“. Тези привидно незначителни подробности обаче са обект на задълбочено изследване от страна на етнологите* и психолозите, които твърдят, че във всеки един от детайлите на приказката трябва да се чете „зад редовете“.

Преди обаче да се насочим към детайлите, нека изясним коя всъщност е главната тема на приказката. За послушанието, ще кажете вие, и със сигурност ще сбъркате. Макар и да се различават в интерпретациите си, всички изследователи са единодушни – „Малката червена шапчица“ е приказка за порастването и навлизането в света на възрастните. Учудихте се, нали?

За Бруно Бетелхайм например приказката засяга проблема за психологията на подрастващите (в наши дни бихме ги нарекли тийнейджъри).

Германският психолог Карл Мале пък твърди, че сюжетът се върти около сексуалността на родителите, които напразно се стремят да я прикрият от децата си (и която в приказката се изразява в разкъсването на бабата/майката). Родителят е скрит зад образа

на вълка, въплъщаващ изкушенията в света на порасналите. Има и психолози, които смятат, че в своеобразното „прелъстяване“ на Червената шапчица – заговарянето ѝ и съответната уговорка – „Хм – казал вълкът, – искам и аз да я видя. Аз ще тръгна по този път, а ти – по онзи. Да видим кой ще стигне пръв“, се крие едиповият комплекс – често срещано явление във възрастта на пубертета.

Според изследователите своеобразният преход от детството към зрелостта се извършва в къщата на бабата. „Канибализмът“ в по-старите версии е алюзия* за факта, че по-младите поколения винаги „изместват“ предходните, като преди това, образно казано, ги „изконсумират“. Преди въпросния преход обаче малкото момиченце вече е осъзнало себе си и промяната, която настъпва в собственото му мислене – изправена пред дилемата кой точно от двата пътя в гората да избере (своеобразна метафора за човека, стоящ на житейския кръстопът), то смело избира най-заобиколния и така пренебрегва заръката на майка си. Самостоятелният избор във вземането на решенията, присъщ за възрастните, вече се е „случил“ и с него – то е станало голямо.

Такъв прочит на текста е приет и от световноизвестния изследовател на приказните модели Владимир Пропп. Според неговата интерпретация сюжетът на приказката напомня легендата за древните „красавици на май“ (месеца, символизиращ съзряването на девойката), които биват нападнати от мъже воини (алюзия за отиващата си зима) и най-накрая освободени от друга по-силна група – символ на настъпващата пролет.

Други етнологии са склонни да интерпретират „Малката червена шапчица“ в контекста на древния мит за слънцето – символ на живота, което, след като е било погълнато от нощта, се „преражда“ на сутринта.

През XIX век се появява и нов, съвсем различен прочит на известната приказка. Той изцяло е породен от промяната в манталитета и новата роля на жената в обществото. Според теориите, лансирани тогава, момичето е представено като млада еманципирана жена, която смело се бори срещу трудностите на иначе мъжки устроения свят. Стига се дотам, че една от интерпретациите на приказката, в която бабата и внучката се спасяват и натъпкват корема на вълка с камъни, е обявена за „триумф на жените – мъжемразки“.

Както вече разбрахте, интерпретациите на тази наглед простичка приказка са толкова многобройни и толкова разнородни, че едва ли страниците на списанието ще ни стигнат, за да ги изложим. Някои ни потрисат, други ни размиват, а трети ни карат да се замислим – не е ли именно в това приказното на приказките. Оставяме да решите вие!

Димана Иванова

ТЕМА ЗА РАЗМИСЪЛ

Ако наистина приемем, че „Червената шапчица“ е приказка за съзряването, как според вас би звучала тя в днешно време? За да отговорите по-лесно, помислете над следните въпроси:

- * От какво би се изкушила днешната Червена шапчица?
- * Какъв би могъл да бъде вълкът – дали не можем да го „материализираме“ под формата на много пари или пък скъпи вещи?
- * Как си представяте „профила“ на съвременната Червена шапчица – младо нафукано момиче или скромна и прилежна девойка?
- * Кой или какво би изиграл/изиграло ролята на ловеца?
- * Ще получи ли в днешно време вълкът „адекватно наказание“, или ще продължи да си шета из горите необезпокояван?
- * Кое можем да наречем „ритуали на съзряването“ в съвремието ни?
- * В предговора към своята книга Шарл Перо пише: „Всички тия приказки имат за цел да покажат какви предимства имат честността, търпението, предвидливостта, старанието и послушанието и какви беди постигат ония, които се отклоняват от тия добродетели“. Как бихте съотнесли тези думи към сегашната епоха? Кой са „модерните“ добродетели?
- * Какво в наши дни играе ролята на приказките от миналото – сапунените сериали, риалити-шоутата или нещо друго?

Ако желаете да споделите с нас размислите си, породени от горните въпроси – направете го на познатите адреси. Ние с радост ще публикуваме най-интересните от тях, а ако успеете да ги

**СВЪРЖЕТЕ В ПРИКАЗКА,
ще получите и
НАГРАДА!!!**

Познавате ли приказките на Шарл Перо

Тест

Ако искате да разберете дали познавате добре приказките на Шарл Перо, ви предлагаме следния тест. Първите трима, които безпогрешно отговорят на въпросите, могат да получат някоя от следните награди.

Отговорите си изпращайте на познатия адрес:

за сп. „Литерайко“
ул. „Река Осъм“ №2
1124 София
или
на e-mail literaiko@intech.bg

И не забравяйте да посочите коя от наградите бихте желали да получите!

1. Вълшебна приказка с приключенски характер е

- а) „Спящата красавица“
- б) „Пепеляшка“
- в) „Котаракът в чизми“

2. Определението – „проста по съдържание и сюжет, относително къса“, се отнася за приказката:

- а) „Червената шапчица“
- б) „Котаракът в чизми“
- в) „Красавицата и Звяра“

3. Подробности от дворцовите бит и порядки Шарл Перо описва в приказката:

- а) „Малечко-Палечко“
- б) „Синята брада“
- в) „Спящата красавица“

4. Народната немотия Шарл Перо рисува, разказвайки за живота на едно бедно дърварско семейство в приказката:

- а) „Котаракът в чизми“

- б) „Червената шапчица“
- в) „Малечко-Палечко“

5. Репликата: „Но аз зная. Искали сте да влезете в моята стаичка, въпреки моята забрана. Добре, госпожо, в такъв случай ще влезете там и ще заемете мястото си до останалите дами, които сте видели там...“ принадлежи на:

- а) Маркиз дьо Караба
- б) Синята брада
- в) Звяра от „Красавицата и Звяра“

6. Сватбена рокля с цвета на времето пожелава от баща си:

- а) Магарешката кожа
- б) Спящата красавица
- в) Хубавицата със златните коси

Рубриката подготви
Димана Иванова